

Íróország felfedezése

Kevés kritikámhoz készítettem annyi jegyzetet, mint *Bertha Bulcsu* írói mély-interjúihoz. Nem csoda. Az *Írók műhelyében* című kötetnek — mely a hasonló témájú *Meztelen a király* folytatása — szinte valamennyi szava, mondata magas hírértékű. Ez is Magyarország felfedezése, mint az író Balaton-szociográfiája. A szellemi Magyarország egyfajta keresztmetszetét kapjuk itt, a tollal dolgozó alkotóké. Évek óta többen próbálkoznak a kortárs írók életformájának és alkotóműhelyének feltárással. Bertha vállalkozása azért érdemel fokozott figyelmet, mert jól kódolható standard kérdései alapján akár statisztikailag is kimutathatjuk: hogyan él a magyar író a hetvenes évek elején. Bertha abban is emlékeztet a szociológiai felmérések kérdezőbiztosaira, hogy visszatérő és „testreszabott” kérdéseit **csupán** felteszi, a válaszokat lejegyzi, de nem vitatkozik. (A vita és az értékelés az olvasóra hárul.)

A felkeresett tizennyolc író: ismert és elismert, pályája zenitjén álló alkotó. Néha a kritikust is megbírálják, mint engem Bertha előző kötetéről a *Nép*-szavában közölt recenziómért. Egy remek humorista azon elcélódott, hogy sokallom az interjúkészítés közben megivott bor (sör, pálinka stb.) mennyiségét. Nos, e kötetben — véletlen-e? — kevesebb bor folyik. Megtudjuk ugyan, hogy a házigazda jugoszláv szilvóriumot és francia vörös bort kínál vendégeinek, de sokkal fontosabb Bertha tudósítása interjúalanya vérenek pirosságáról, emberi tartásáról.

Cseres Tibortól Zelk Zoltánig terjed a meglátogatott írók névsora. A már említettekén kívül *Csuka Zoltán, Déry Tibor, Fodor András, Garai Gábor, Illyés Gyula, Juhász Ferenc, Kendé Sándor, Kolozsvári Grandpierre Emil, Ladányi Mihály, Mándy Iván, Nagy László, Simon István, Takács Imre, Tatay Sándor* és *Vas István* alkotóműhelyébe indulunk felfedező útra Berthával.

Valamennyiük számára legfontosabb a munka, de csak kilencen tudják saját műveik írásával kezdeni a napot. A többiek is az irodalomhoz közelálló munkából élnek; szerkesztők, tanítanak vagy könyvtárosok. Mindnyájan — a „profik” is — családosak. A tizennyolc író fele éjszaka dolgozik. Van, aki ezt is jól bírja, de többen panaszkodnak. Juhász Ferenc, miután „laborális és familiáris okból” áttért az éjszakai munkára, kimerültség miatt szanatóriumba került. Fodor András igazán nem „vasárnapi költő”; saját verseit mégis csak nyári szabadsága alatt tudja megírni. Garai Gábor első kötetének már a címe is: *Zsúfolt napok*. Ez a könyv tizenhét éve jelent meg — s a költő napjai azóta egyre zsúfoltabbak!

A következő írói gond a lakás. Legrosszabb helyzete a csupán írásaiból élő Ladányi Mihálynak van. Szoba-konyhás lakásban dolgozik, éjszaka, mert nappal felesége és gyermekei miatt erre képtelen. A legtöbben különálló, kertes házban szeretnének élni, tágas dolgozószobával, azaz írói műhellyel. Ez a vágy, Kolozsvári Grandpierre Emil szerint, általában jellemző a mai emberre: „Nem tud megenni a város nélkül, de lehetőleg falun szeretne élni.” Ezért épül a városmag köré oly sok kertes ház. Déry Tibor úgy véli: „Az író számára a legszerencsésebb a magányosság és a világban való jelenlét váltakozó cseréje.”

Így pásztázhatnánk végig a többi visszatérő kérdésen: pénz, boldogság, barátság, nők, életveszély, íz, szín, illat, élet más hollygón; — mindegyikre kapott a riporter frappáns vagy jellemző válaszokat. További összegezés helyett Bertha stílusáról lenne néhány szavam. A válaszok le- és megírásában kitűnően követi beszélgetőpartnereit hangvételét. Még Juhász Ferenc bonyolult versprózáját is érzékelteti. Az írók és környezetük bemutatása mellett bibliográfusi feladatot is ellát: felsorolja valamennyi megjelent kötetüket. Máris tudok olyan kritikusról, aki Bertha Bulcsu íróportréinak felütésével kezd recenzióihoz. Írói vallomásokból így lesz — kritikuskézikönyve. (*Szépirodalmi*, 1973.)

TASI JÓZSEF